

OSÍDLLENÍ LIDEM KULTURY S LINEÁRNÍ KERAMIKOU NA KATASTRU OBCE BOHUSLAVICE U KYJOVA¹

Zdeněk Hájek, Alena Humpolová, Alžběta Čerevková, Moravské zemské muzeum, Brno
Martin Kuča, Městské muzeum a Galerie Knížecí dům, Moravský Krumlov

Studie se zabývá vyhodnocením archeologického materiálu kultury s lineární keramikou z lokality Bohuslavice u Kyjova. Daný materiál je v současné době uložen ve sbírkách Moravského zemského muzea v Brně. Lokalita se nachází v poloze „Pod Tvrzí“ v jižní části katastru. Nálezy byly získány během výzkumu Martina Kříže v roce 1887 (Vrbas 1898, 115). Od té doby byly bohužel ztraceny některé důležité informace o lokalitě (např. počet a lokalizace objektů). Původní nálezový soubor prošel zřejmě určitou selekcí, neboť dnes ve sbírkách evidujeme pouze keramiku, kamennou industrii a několik kusů zvířecích kostí. Materiál tak ztratil značnou část své vypovídací hodnoty, přesto je důležitý z hlediska relativní chronologie a využití surovin na výrobu kamenné industrie a přináší cenné informace o osídlení kultury s lineární keramikou v dané oblasti.

Úvod

Předkládaná studie se zabývá vyhodnocením archeologických nálezů kultury s lineární keramikou z lokality Bohuslavice u Kyjova uložených ve sbírkách Moravského zemského muzea (dále jen MZM). Daný materiál byl získán během výzkumu Martina Kříže v trati „Pod Tvrzí“ v jižní části katastru. Jednalo se v podstatě o záchraný výzkum, neboť v prostoru sídliště byla následně vybudována železniční trať vedoucí z Bučovic do Kyjova. Právě při započítí stavebních prací v roce 1887 byly narušeny relikty sídliště a objeveny první nálezy. Během výzkumu se podařilo najít hodnotnou kolekci keramiky, kamenné industrie a zvířecích kostí. Dobová situace zřejmě zapříčinila určitou selekci materiálu, čímž byly ztraceny některé důležité informace o charakteru osady. Na základě dochovaných nálezů je nicméně možné lokalitu alespoň relativně datovat a nastínit rámcovou představu o dynamice zdejšího osídlení.

Poloha a přírodní prostředí

Obec Bohuslavice u Kyjova se z administrativního hlediska nachází při východním okraji Jihomoravského kraje v severozápadní části okresu Hodonín (obr. 1). Od Kyjova leží Bohuslavice necelých 5 km severním směrem. Poloha „Pod Tvrzí“ (též „Na Tvrzí“) se rozkládá u jižního okraje obce v těsné blízkosti vyvýšeného tvrziště. Nadmořská výška je zde asi 200–210 m n. m. V současné době prochází areálem sídliště železniční trať. Poloha, která je dnes zemědělsky obhospodařována, se rozkládá na západním úpatí svahu při levém břehu říčky Kyjovky.

Z geomorfologického hlediska spadá daná oblast zhruba na rozhraní tří celků: Žádovické pahorkatiny, Věteřovské vrchoviny a Chříbských hřbetů. První dva jmenované okrsky náleží celku Kyjovská pahorkatina, Chříbské hřbety pak širšímu celku Chříby. Žádovická pahorkatina je členitý útvar tvořený panonskými písky a jíly, vzácně šterky a pleistocenními sprašemi. Reliéf byl formován erozními procesy; objevují se zde plošiny, široce zaoblené roz-

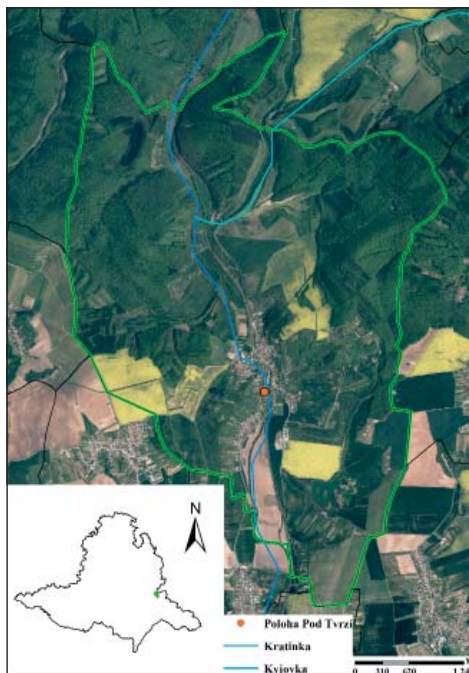
vodní hřbety a rozevřená údolí. Věteřovská vrchovina je spíše plochá a její výplň představují především paleogenní sedimentární horniny, místy slepence ždánické jednotky vnějšího flyše. Chříbské hřbety disponují členitým reliéfem formovaným tektonickými, periglaciálními a erozními procesy. Vyskytují se zde hluboká údolí, úzké hřbety a četné skalní útvary, výplň tvoří převážně paleogenní jílovce, pískovce a slepence račanské jednotky magurského flyše. Horniny magurského flyše jsou významným zdrojem měkčí fauny triasového a jurského stáří. V současné době je místní krajina kultivována zemědělskou činností, zejména sadářstvím a vinohradnictvím (Demek ed. 1987, 231, 541, 576; Chlupáč et al. 2011, 244, 253).

Neolitické osídlení v Bohuslavicích se zaměřením na kulturu s lineární keramikou

Sídliště kultury s lineární keramikou (dále jen LnK) zachycené během budování železniční tratě bylo potvrzeno povrchovými prospekcemi tehdejšího posluchače Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně Martina Hložka prováděnými v letech 1997–2001. Získaný materiál (keramika a kamenná industrie) byl zpracován Davidem Válkem v rámci bakalářské práce (2005). Na základě jeho analýzy byl tento soubor datován převážně do fáze IIb kultury s LnK, dále byly identifikovány prvky železovské skupiny a šareckého stupně (Válek 2005, 44–45). David Válek ve své práci také souhrnně zmapoval historii pravěkého osídlení Bohuslavicka a nálezy LnK z širšího okolí obce. Příhodné klimatické a geografické podmínky dané oblasti přitahovaly pozornost lidu kultury s LnK, o čemž svědčí nálezy na několika blízkých lokalitách (souhrnně Válek 2005, 8–12). V posledních letech byly další doklady osídlení kultury s LnK zjištěny v Domaníně (Kuča – Škrdla 2010, 311) a Damborčicích (Lečbych 2013, 139; 2016, 160). Přímo v Bohuslavicích pak evidujeme osídlení již od mladého paleolitu až po vrcholný středověk (souhrnně Válek 2005, 4–7). Stopy neolitického osídlení pochází také z trati „Šotnery“ situované asi 1,3 km severozápadně od obce. Jedná se o kulturu s moravskou malovanou keramikou (Daňhel 2014, 164). Doklady její přítomnosti zde zjistil již dříve na základě povrchových sběrů Martin Hložek (Šmarda 2007, 11–16).

Základní charakteristika materiálů

Materiál uložený ve sbírkách MZM byl získán během výzkumu Martina Kříže v roce 1887 v trati „Pod Tvrzí“, kdy zde byla budována železniční trať. Podle zprávy Inocence Ladislava Červinky bylo během výzkumu rozkopáno mnoho jam (přesný počet není uveden) obsahujících několik „pěkných kulovitých nádob s ornamentem mřížovaným, meandrovým a volutovým, střepy z hrubého nádobí s pupíky a nehtovým ornamentem, pazourkové i jaspisové nožíky, drtidla na rozemílání obilí, klenuté motyčky, kostěná šídla aj.“ Dále zde mělo

Obr. 1. Bohuslavice u Kyjova. Poloha lokality v rámci katastru obce. H. Koubková.

být objeveno značné množství zvířecích kostí (NZ čj. 2722/46; Červinka 1933, 10). Podle těchto informací je zřejmé, že značná část materiálu byla od doby výzkumu ztracena. Bohužel se nedochovaly ani žádné další údaje o nálezových situacích. Nevíme tedy, jak relikty sídliště vypadaly. Zaznamenána byla pouze informace o rozloze sídliště, které mělo zaujímat plochu o rozměrech 250×150 m (Kříž 1889, 55). V následujících kapitolách je prezentována analýza veškerých nálezů z dané lokality, které se ve sbírkách MZM podařilo dohledat. Jedná se především o keramiku a kamennou štípanou i broušenou industrii. Dále bylo objeveno několik zvířecích kostí.

Analýza materiálu

Keramika

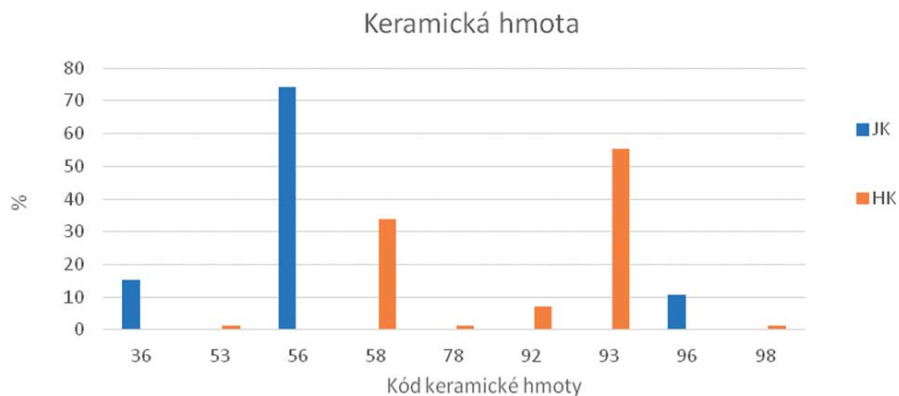
Ve sbírkách MZM je evidováno celkem 149 kusů keramiky. V souboru převažuje hrubá keramika (HK) nad jemnou (JK) v poměru 83 : 66, což je obvyklý jev na sídlištích dané kultury (např. Stříšková 2007, 24; Čerevková 2015, 63). Při deskripci keramiky vycházeli autoři především ze studie Zdeňka Čížmáře (1998) a z tzv. bylanského kódu vytvořeného pro účely zpracování keramiky ze sídliště v Bylanech (Pavlů – Zápotocká 1985, 177).

Technologie výroby

Na výrobu jemné keramiky byl vždy použit jemný plavený materiál, a to měkký (kód 36; 10 ks), bahnitý (96; 7 ks) a tvrdý (56; 49 ks), který výrazně převažoval. Materiál hrubé keramiky byl o něco více variabilní, nicméně zcela dominovala bahnitá hmota s organickou příměsí (92, 93; 52 ks) a plavená tvrdá zrnitá hmota (58; 28 ks). Jiné druhy materiálu byly použity jen ojediněle (kódy 53, 78 a 98; všechny po jednom kusu). Procentuální zastoupení jednotlivých druhů keramických hmot vyjadřuje graf 1.

Kromě základních vlastností keramické hmoty, definovatelných pomocí kódů, byly sledovány také dodatečné příměsi. U všech fragmentů hrubé i jemné keramiky byla zaznamenána slabá příměs drobných zrněk slídy. Jedná se o poměrně častý prvek přidávaný do keramického těsta v kultuře s LnK.

Dále byla z hlediska technologie výroby sledována úprava povrchu, a to vnějšího i vnitřního. U hrubé i jemné keramiky byl povrch polohlazený nebo hlazený, pouze u tří jedinců HK byl hrubý. Charaktery vnějšího a vnitřního povrchu se v naprosté většině případů shodovaly.

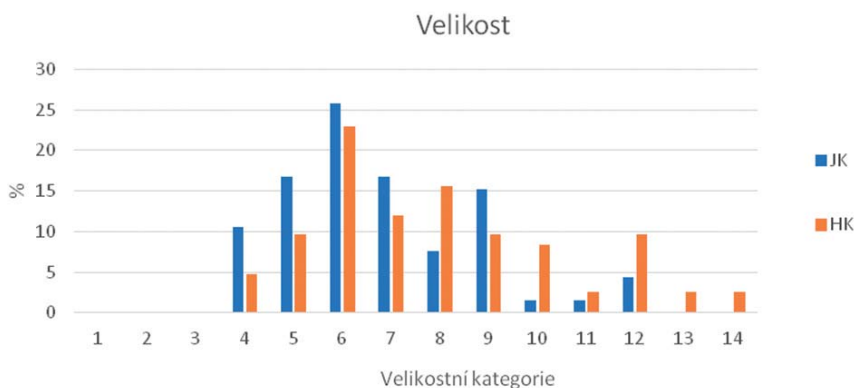

Graf 1. Bohuslavice u Kyjova – „Pod Tvrzí“. Procentuální zastoupení jednotlivých druhů keramické hmoty u jemné a hrubé keramiky.

Fragmentarizace

Pro sledování velikosti střepu byly stanoveny velikostní kategorie 1 až 14, přičemž každá kategorie odpovídá maximální velikosti střepu v cm² (kategorie 1 = střep do velikosti 1×1 cm). U obou druhů keramiky chyběli jedinci kategorií 1 až 3, což bylo zřejmě zapříčiněno selekcí materiálu. Ta mohla proběhnout v průběhu exkavace či při laboratorním zpracování materiálu. U jemné keramiky převažují jedinci velikostních kategorií 4 až 9, u hrubé keramiky je zastoupení jednotlivých kategorií o něco vyrovnanější, přesto lze sledovat převahu kategorií 6 až 8. Procentuální vyjádření četnosti jednotlivých kategorií znázorňuje graf 2.

Kromě velikosti byla měřena také síla střepu. Ta se v případě jemné keramiky pohybovala od 3 do 11 mm, nejčastěji pak od 5 do 7 mm. U hrubé keramiky byla opět pozorována větší variabilita – síla střepu se pohybovala v rozmezí 4 až 28 mm, přičemž nejčastěji bylo naměřeno 7 až 10 mm.

Graf 2. Bohuslavice u Kyjova – „Pod Tvrzí“. Procentuální zastoupení velikostních kategorií u jemné a hrubé keramiky.

Stav dochování

Z hlediska stavu dochování bylo definováno šest kategorií: okraj, výduť, dno, profil, odlomené ucho a celý tvar. Profilem rozumíme jedince, který má alespoň částečně zachovaný průběh okraje, výduť a dna. U hrubé keramiky převažovaly výduť v počtu 41 ks následovány okrajem v počtu 31 ks. Dno bylo pozorováno pouze v 10 případech. Kategorie odlomených uch byla reprezentována pouze jedním kusem a profil nebyl pozorován vůbec. Okraje byly téměř ve všech případech zaoblené, pouze čtyři jedinci odpovídali rovnému typu okraje. U den převažoval zaoblený typ, další typy (dno ostré a dno bez vyznačení) byly zachovány pouze po jednom kusu. U jemné keramiky byly nejčastěji zachovány výduť a okraje, a to shodně v počtu 25 ks. Dna byla podobně jako u HK zachována v počtu 10 ks, ostatní kategorie fragmentu byly pozorovány výrazně méně: celý tvar v počtu tří kusů, profil nádoby v počtu dvou kusů a odlomené ucho v počtu jednoho kusu. Typologie okrajů byla podobně jako u HK téměř jednotná – dominoval zaoblený okraj, pouze u dvou jedinců byl identifikován okraj zúžený. Dna byla ve všech případech zaoblená.

Průměry okrajů dosahovaly u JK 80 až 180 mm, u HK pak obdobně 80 až 220 mm, u obou druhů keramiky se přitom tyto hodnoty nejčastěji pohybovaly od 120 do 140 mm. Průměry den se u JK i HK pohybovaly v rozmezí 40 až 60 mm.

Tvar nádob

Tvar nádob bylo většinou možné identifikovat i navzdory fragmentárnosti souboru. Přispěl k tomu poměrně vysoký podíl dochovaných okrajů, které bývají pro rozpoznání původního tvaru vhodnější než výdutě či dna. U jemné keramiky jednoznačně dominoval globulární tvar v počtu 53 jedinců – do této kategorie patří i tři jedinci zachovaní v celém tvaru. Jiné tvary nádob byly pozorovány jen ojediněle po dvou (putna, vyšší kónická miska) či jednom (polokulovitý tvar, miniaturní tvar) jedinci. Sedm jedinců nebylo možné blíže určit. V případě hrubé keramiky byly identifikovány pouze globulární nádoby (45 ks) a putny (14 ks), ostatní jedince (celkem 24 ks) nebylo možné blíže určit.

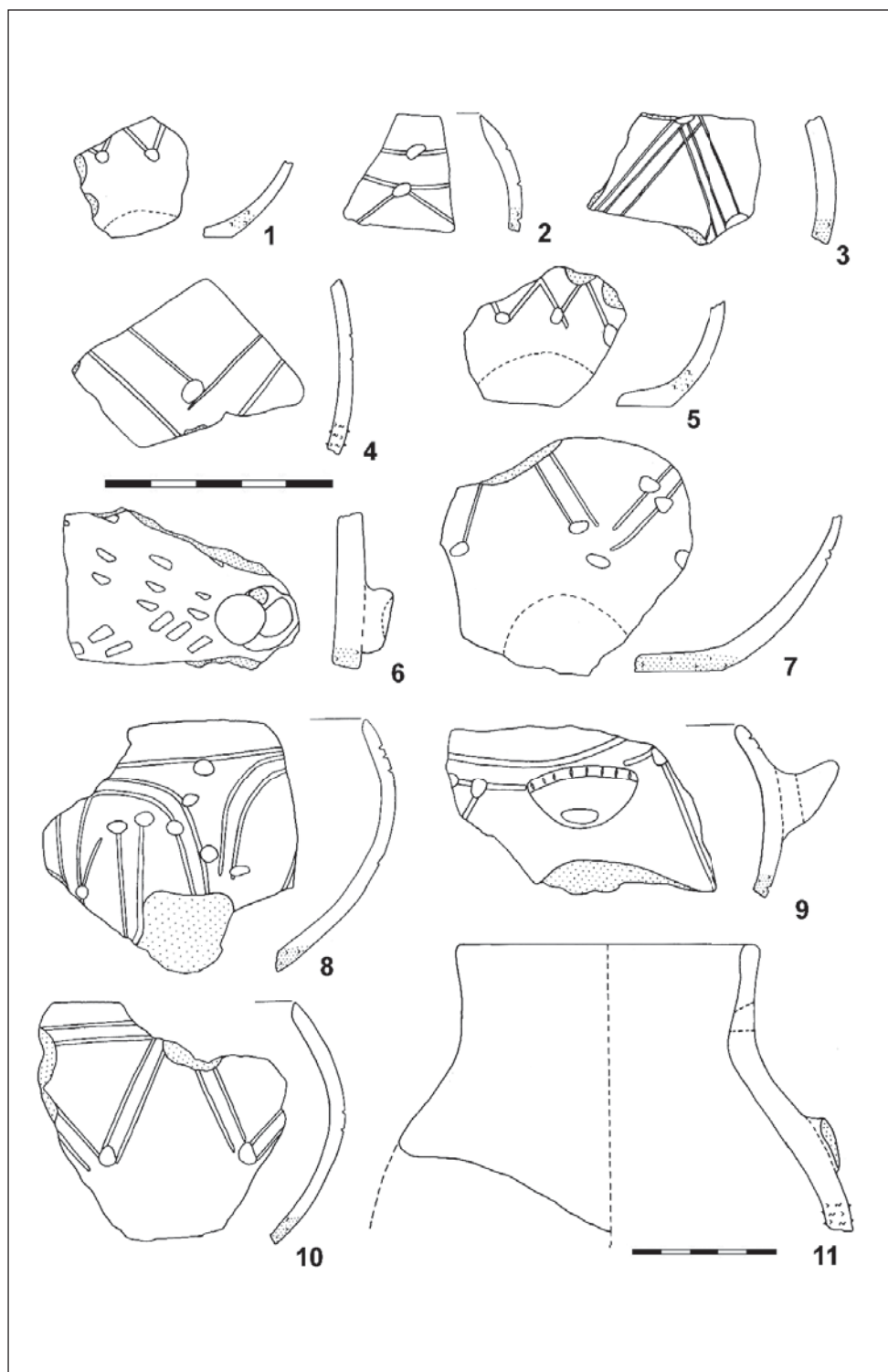
Výzdoba

U výzdoby byl standardně rozlišován lineární (LO), plastický (PO) a technický (TO) ornament, případně jejich kombinace. V rámci lineárního ornamentu bylo pozorováno vzájemné postavení linií, případně linií a not, v rámci plastické výzdoby byly především rozlišovány různé typy výčnělků a uch a pod technickým ornamentem rozumíme především nehtové vrypy a prstové důlky; dále je sem řazen také motiv deště.

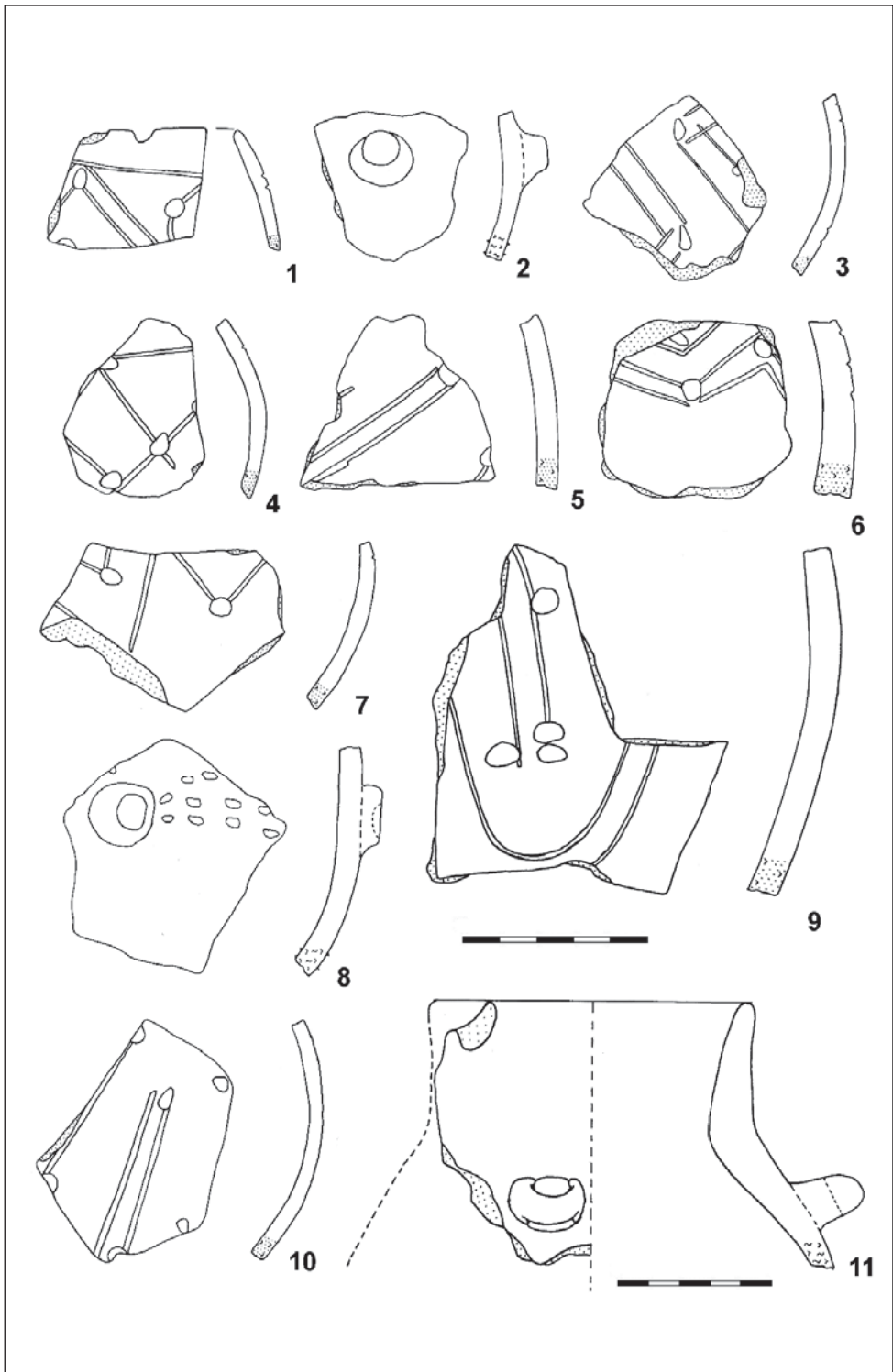
Jemná keramika byla zdobena všemi třemi výše uvedenými základními ornamenty, přičemž jednoznačně dominoval LO, což je ostatně pro tento druh keramiky typické. Nejčastějším výzdobným motivem byla dvojlinka, často doplněná o notovou výzdobu (např. obr. 3: 5, 6), výjimečně se objevila i trojlinka (obr. 2: 3). Ve většině případů byla pozorována snaha umisťovat noty pod sebe (např. obr. 4: 6; 5: 1, 2). Dále byly noty pozorovány na lomu a průběhu linie jakožto relikt původně složitějšího rektilineárního motivu (obr. 3: 4, 7), nicméně objevily se i noty na linii jako součást meandrového vzoru (obr. 5: 3). K lineárnímu ornamentu lze přiřadit také motiv záseku mezi dvěma liniemi (obr. 4: 10), což je prvek dokládající vlivy železovské skupiny z jihozápadního Slovenska.

Plastická výzdoba byla na jemné keramice dochována výrazně méně než u hrubé keramiky (viz níže) – pozorujeme ji pouze na dvou jedincích, přičemž v jednom případě se jedná o kombinaci LO a PO (obr. 2: 9). Technický ornament se dochoval na čtyřech jedincích, v jednom případě se přitom jedná o kombinaci s plastickou výzdobou, kdy se nehtové vrypy vyskytly spolu s oválným výčnělkem. Ostatní jedinci s TO nesli výzdobu sestávající pouze z řad nehtových vrypů. Většina zdobených jedinců JK náleží globulárním tvarům, což koreponduje s převahou tohoto tvaru u jemné keramiky.

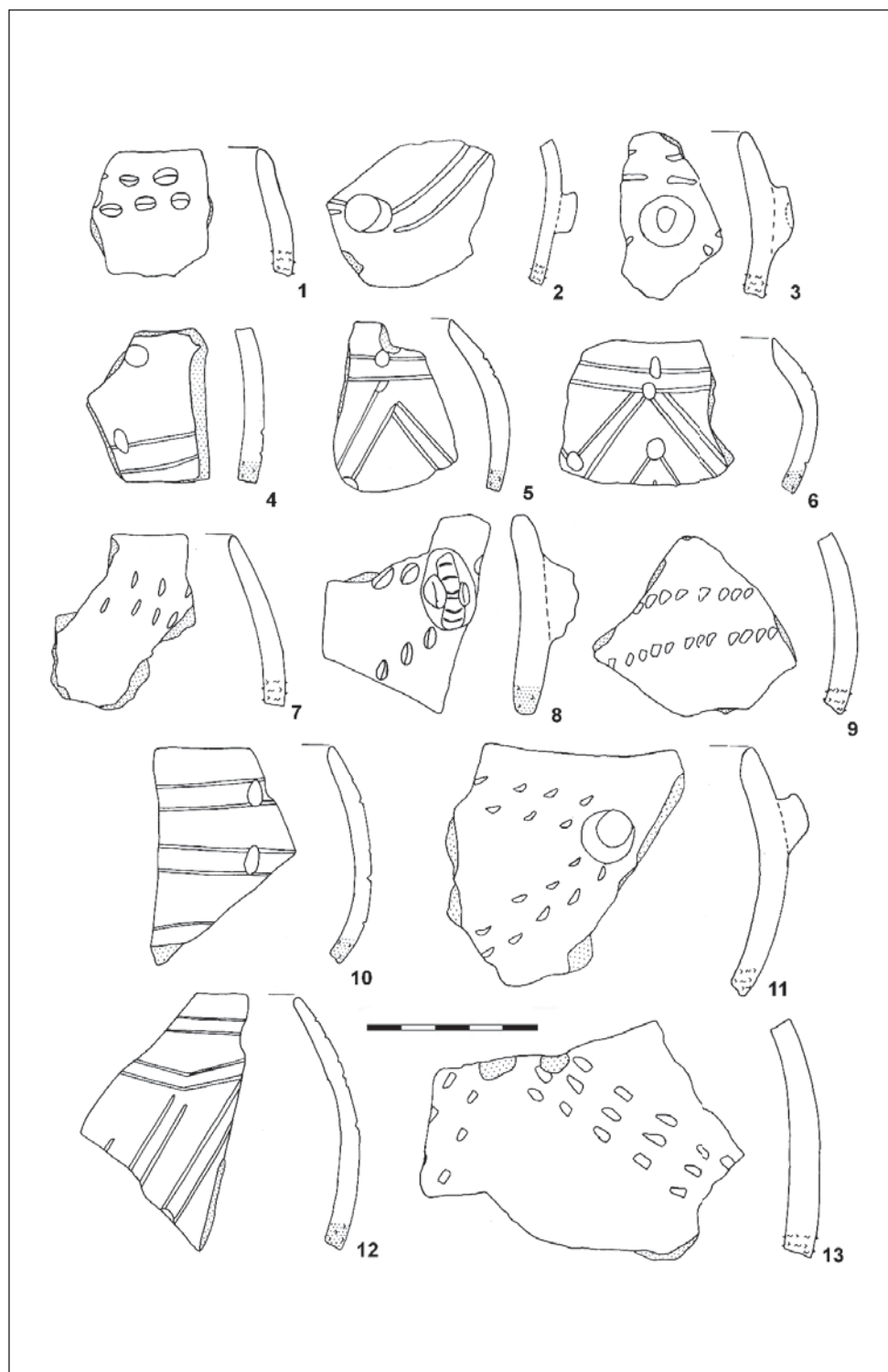
U hrubé keramiky byl samostatný LO pozorován pouze v jednom případě – jednalo se o motiv dvojlinky umístěný při dně putny. Dále byla jedním exemplářem zastoupena kombinace LO a PO, kdy rytou linii doplňoval kruhový výčnělek. Lineární výzdoba se obecně u hrubé keramiky vyskytuje spíše ojediněle, mnohem typičtěji je plastický a technický ornament. Plastická výzdoba byla pozorována u 24 jedinců, přičemž mírně převažovala horizontální ucha (13 ks) nad výčnělky (12 ks). Výskyt uch byl přitom vázán na tvarovou kategorii puten (obr. 3: 11), zatímco výčnělky byly typické pro globulární nádoby. Jednalo se o výčnělky různých variant, především oválný a zátkovitý. Plastická výzdoba byla téměř vždy zachována na výduti, pouze u čtyř jedinců ji evidujeme pod okrajem nádoby, a to shodně u puten i globulárních tvarů. Technická výzdoba (23 ks) byla nejčastěji provedena formou nehtových vrypů uspořádaných do jednoduchých i dvojitých řad (obr. 4: 1), které se nacházely pod okrajem i na těle nádoby. Dále byly rozpoznány prstové důlky (4 ks) a motiv deště (1 ks). Technická výzdoba byla pozorována pouze u globulárních nádob. Kombinace technické a plastické výzdoby (celkem 22 ks) byla nejčastěji provedena formou výčnělku spolu

Obr. 2. Bohuslavice u Kyjova. Výběr keramického materiálu z polohy „Pod Tvrzí“. Kresba K. Čerňavová.

Obr. 3. Bohuslavice u Kyjova. Výběr keramického materiálu z polohy „Pod Tvrzí“. Kresba K. Čerňavová.

Obr. 4. Bohuslavice u Kyjova. Výběr keramického materiálu z polohy „Pod Tvrzí“. Kresba K. Čerňavová.

s nehtovými vrypy (obr. 4: 3, 11) či prstovými důlky (obr. 3: 8); tento typ výzdoby evidujeme rovněž pouze na globulárních nádobách. Ve dvou případech byl výčnělek kombinován s motivem deště. Výčnělky byly přitom téměř vždy zátkovitého typu.

Chronologie souboru

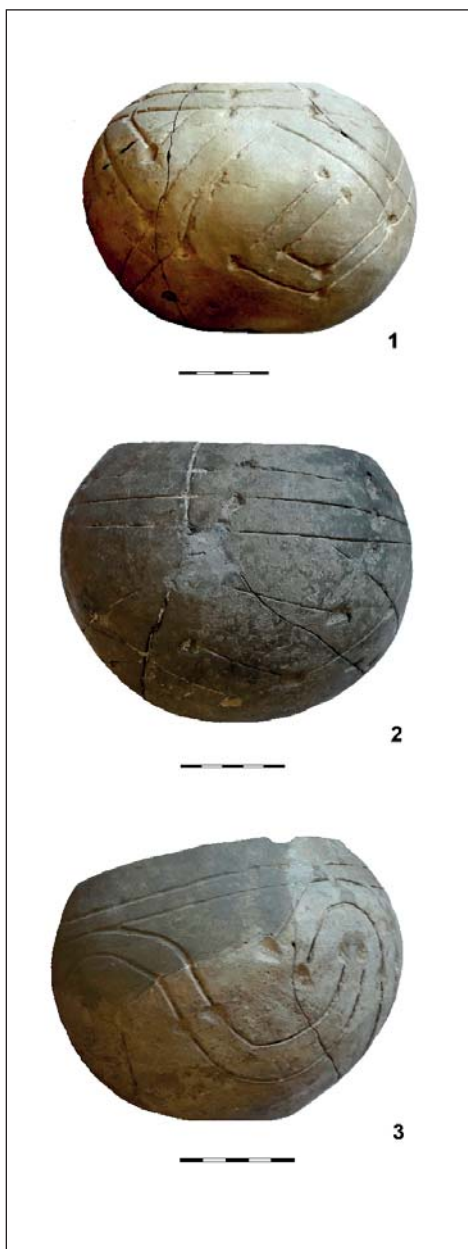
Na základě výzdoby bylo možné větší část souboru přiřadit fázím IIa – IIb kultury s LnK, a to především na základě charakteru lineárního ornamentu. U mnoha jedinců pozorujeme projevy tzv. degenerativního stylu projevujícího se větší variabilitou tvaru not a jejich postavením vůči liniím. Ty byly často nedotažené či naopak přetažené (obr. 2: 7; 3: 9). Typický je motiv dvojlinky, který byl často aplikován pod okrajem (např. obr. 2: 10; 3: 5, 6, 10). K pozdější vývojové fázi (IIc) lze pak přiřadit motiv dvojlinky se zásekem mezi oběma liniemi dokládající vliv železovské skupiny (obr. 4: 10). Naopak o něco starší charakter, odpovídající fázi Ib, mají některé prvky plastické výzdoby, zejména horizontální ucha na putnách z bahnitěho materiálu (např. obr. 3: 11). Podle těchto poznatků předpokládáme vrchol vývoje lokality v průběhu II. stupně dle relativní chronologie. Počátky osídlení lze však spatřovat již ve starším stupni, nicméně fáze Ia zde nebyla doložena. Otázkou zůstává vyznívání lineárního osídlení, které se na základě dostupného materiálu nepodařilo dosud spolehlivě podchytit.

Kamenná industrie²

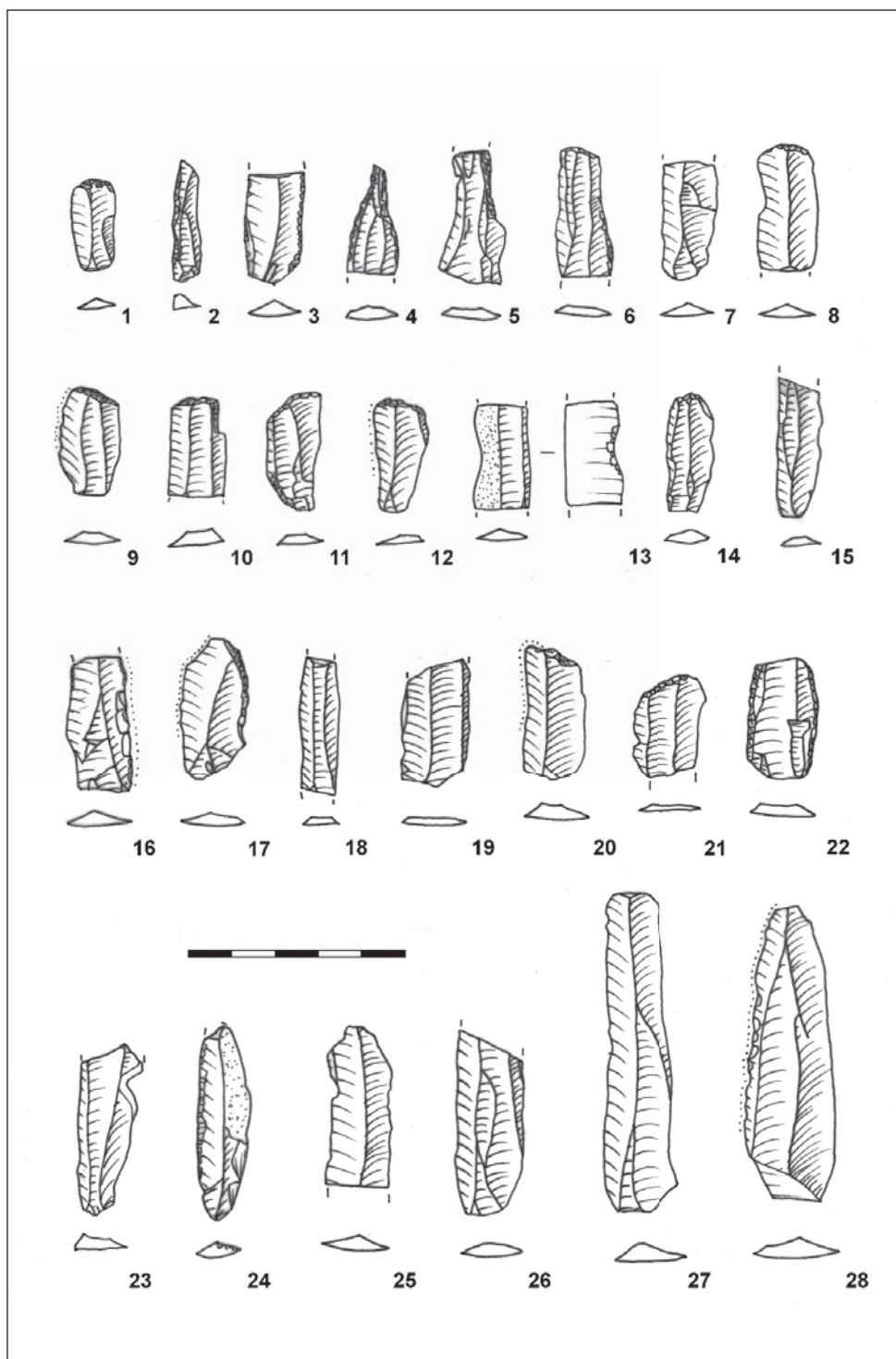
K analýze bylo předloženo celkem 129 kusů štípané a 15 kusů broušené kamenné industrie. Daný soubor kamenné industrie kultury s LnK pochází z výzkumu Martina Kříže (1889, 55). Dalších 45 kusů štípané a 20 kusů broušené kamenné industrie z téže polohy zpracoval David Válek (2007, 29–30).

Štípaná kamenná industrie

Štípaná kamenná industrie (dále jen ŠI) byla standardně hodnocena z technologicko-typologického hlediska, dále byla sledo-

Obr. 5. Bohuslavice u Kyjova. Výběr keramického materiálu z polohy „Pod Tvrzí“. Foto A. Čerevková.

Obr. 6. Bohuslavice u Kyjova. Výběr kamenné štípané industrie z polohy „Pod Tvrzí“. Kresba M. Kuča.

vána surovinová skladba (tab. 1, graf 3, obr. 6). Na úvod technologicko-typologického rozboru je třeba zdůraznit, že kolekce neobsahuje žádná jádra ani drobný odpad.

Determinováno bylo 34 čepelí, jeden úštěp a deset nástrojů. Čepelky byly zachovány v bazální (12 ks), mediální (5 ks) a terminální (3 ks) části, ostatní byly kompletní. Kategorie nástrojů obsahuje čepel s příčnou retuší a leskem (obr. 6: 9), fragment vrtáku (obr. 6: 5), dlouhý trapéz s leskem, bazální část čepelky s bilaterální retuší, dírkovač (obr. 6: 4), čepel s protilehlými vruby, hrotitý úštěp s laterální retuší (vrták?; obr. 6: 2), terminální část škrabadla s poškozenou hlavicí a čepel s příčnou retuší (obr. 6: 1, 14). Jedna čepelky vykazuje na laterální straně mírné opotřebení, jiná nese na svém povrchu lesk.

Suroviny

Surovinové spektrum štípané kamenné industrie je poměrně pestré. V kolekci převažuje včetně přepálených a nejistých artefaktů rohovec typu Krumlovský les v počtu 59 kusů (46,5 %). Významné zdroje této suroviny se nacházejí na jihozápadní Moravě (Oliva 2010), je však třeba brát v úvahu i potenciální menší zdroje na Uherskohradištsku ve štěrcích řeky Moravy. Nejbližší byly valouny rohovce zaznamenány u Traplic a Modré, což je asi 20–25 km, a dokonce i v širším okolí Kyjova čili v blízkém okolí Bohuslavic (Gába 1969, 41; Přichystal 2009, 79). Nelze tedy vyloučit využívání bližšího zdroje než z Krumlovského lesa.

Výraznou skupinu dále v surovinovém spektru představuje rohovec typu Boršice (17,8 %). Tento rohovec reprezentuje poměrně nedávno vyčleněnou surovinu (Škrdla – Přichystal 2003). Makroskopicky je nerozeznatelný od rohovce typu Olomučany, což představuje určité úskalí při makroskopické analýze surovin především kultury s LnK na jižní Moravě. Lze je totiž vzájemně odlišit pouze pod mikroskopem. Zde můžeme velice podobný rohovec typu Olomučany vyloučit (det. A. Přichystala). Tento rohovec pochází ze štěrků, ale přesný zdroj zatím není znám (Přichystal 2009, 79–80 s bližší charakteristikou). Jeho využívání je doloženo již v mladém paleolitu (Škrdla – Přichystal 2003) a zde se potvrzuje jeho znalost i v neolitu.³ Sporadicky lze determinovat radiolarit (1,5 %), čokoládový silicit (2,3 %) a křídový spongiový rohovec (3,1 %). Přítomnost radiolaritu z moravsko-slovenského pomezí je v tomto případě nevýrazná. Křídový rohovec, tzv. spongolit, se sekundárně řekou Svitavou dostal až pod Pavlovské vrchy (Přichystal 2009, 75), případně řekou Moravou až na západní Slovensko (Farkaš et al. 2008, 29).

Mezi importy je nejpočetnější silicit krakovsko-čenstochovské jury (15,5 %) následovaný silicity glacienních sedimentů (9,3 %). Vzdálené importy s početnými nástroji v poměru k čepelím tvoří zhruba 1/4 kolekce. Silicity krakovsko-čenstochovské jury, silicity glacienních sedimentů a čokoládové silicity jsou v neolitických kolekcích středního a jižního Pomoraví ještě výrazněji zastoupeny.⁴

Přepálená neurčitelná složka činí 2,3 % a neurčená 1,5 %.

Rhovec typu Krumlovský les (dále jen KL) je zastoupen v převaze variety II nad I (v poměru přibližně 4 : 1). Varieta II sestává ze 47 kusů včetně dvou přepálených. Varieta I byla determinována pouze u 11 čepelí.

Z nejistého rohovce typu Krumlovský les je zachován fragment vrtáku. V případě čepelí z rohovce typu Krumlovský les I jde ve dvou případech o bazální části a ve dvou případech o mediální části. Jedna z mediálních částí čepelí má na svém boku patrný lesk.

Z rohovce nebyl zhotoven žádný nástroj, jedná se včetně přepálených kusů o čepelky, pouze ve třech případech jde o úštěpy.

Silicit krakovsko-čenstochovské jury je zastoupen v 16 případech v podobě čepelí, ve čtyřech případech jako nástroj. Z nástrojů lze jmenovat čepel s laterální retuší a leskem (obr. 6:

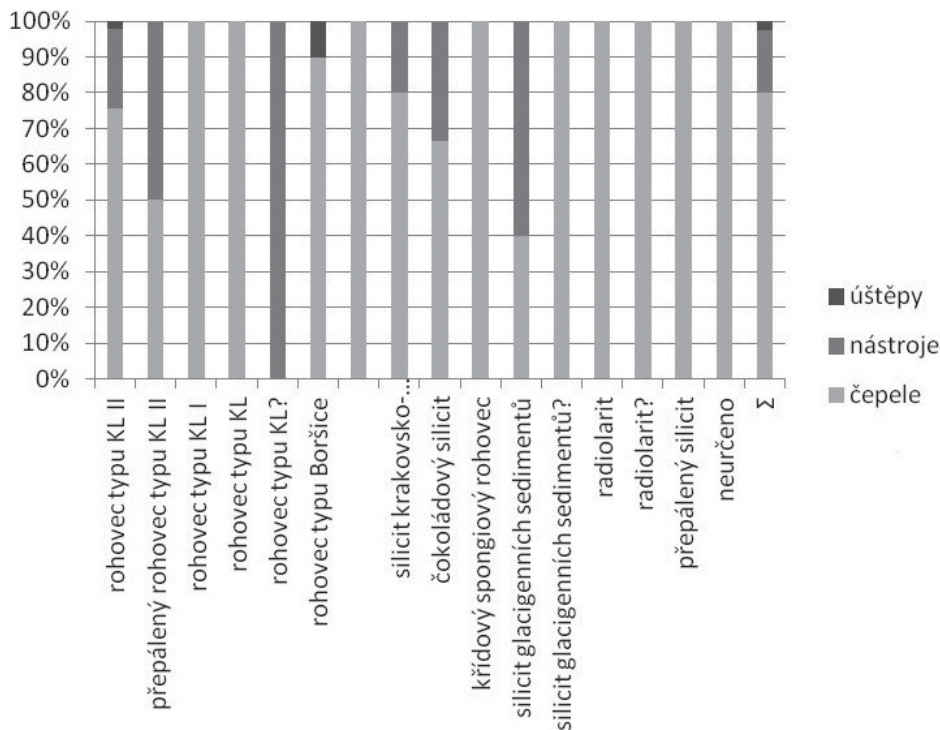
17), drobné čepelové škrabadlo s leskem (obr. 6: 12), dlouhý trapéz (obr. 6: 11) a čepel s laterální retuší (obr. 6: 24). Kromě celých tvarů byly čepel ve zlomcích – bazální část (7 ks; obr. 6: 15, 26), meziální (2 ks) a terminální (3 ks; obr. 6: 25). Dva zlomky čepelí nesou výrazné stopy opotřebení a jeden fragment je mírně patinovaný (obr. 6: 18).

Dalším importem je silicit glacienních sedimentů. Opět se podařilo vyčlenit pouze čepel a nástroje. Mezi nimi se nachází čepel s laterální retuší a leskem (obr. 6: 28), zlomená čepel s příčnou retuší (6: 20), škrabadlo na zlomené čepeli (obr. 6: 10), dvakrát dlouhý trapéz s ulomenouází (obr. 6: 6, 21), bazální část čepel s laterální retuší (obr. 6: 3) a vrták. Čepel byly zachovány v bazální části (4 ks; obr. 6: 23) a meziální části (3 ks), ostatní se dochovaly vcelku. Jeden fragment čepel s výrazným opotřebením má na svém povrchu patrný lesk (obr. 6: 16).

Kvalitní surovinu představuje silicit typu čokoláda, jenž je v kolekci charakterizován bazální (obr. 6: 19) a meziální částí čepelí s pravděpodobně recentním vrubem (obr. 6: 13) a zlomenou čepelí s příčnou retuší (obr. 6: 8). Křídový spongiový rohovec je zastoupen třemi bazálními částmi čepelí (obr. 6: 7) a jednou celou. Dvěma artefakty z radiolaritu (včetně nejspíše) jsou čepel (obr. 6: 27). Z přepálené suroviny se zachovaly celé čepel a jedna bazální část. Dvě celé čepel nebyly surovinově určeny.

	jádra	čepel	nástroje	ústěpy	Σ
rohovec typu KL II	0	34	10	1	45
přepálený rohovec typu KL II	0	1	1	0	2
rohovec typu KL I	0	11	0	0	11
rohovec typu KL	0	1	0	0	1
rohovec typu KL?	0	0	1	0	1
rohovec typu Boršice	0	20	0	2	20
přepálený rohovec typu Boršice	0	3	0	0	3
silicit krakovsko-čenstochovské jury	0	16	4	0	20
čokoládový silicit	0	2	1	0	3
křídový spongiový rohovec	0	4	0	0	4
silicit glacienních sedimentů	0	4	6	0	10
silicit glacienních sedimentů?	0	2	0	0	2
radiolarit	0	1	0	0	1
radiolarit?	0	1	0	0	1
přepálený silicit	0	3	0	0	3
neurčeno	0	2	0	0	2
Σ	0	103	23	3	129

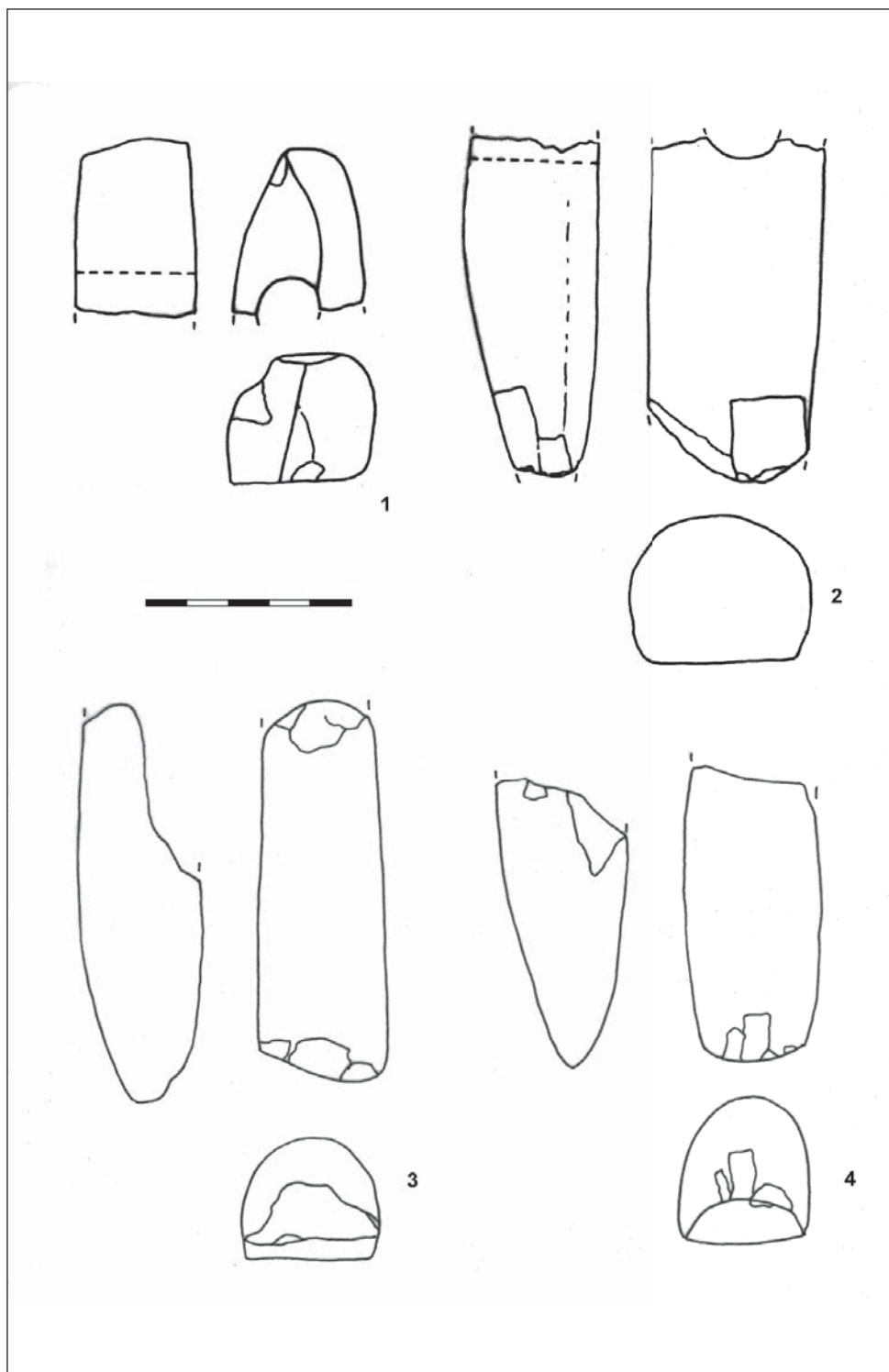
Tab. 1. Bohuslavice – „Pod Tvrzí“. Přehled štípané kamenné industrie.

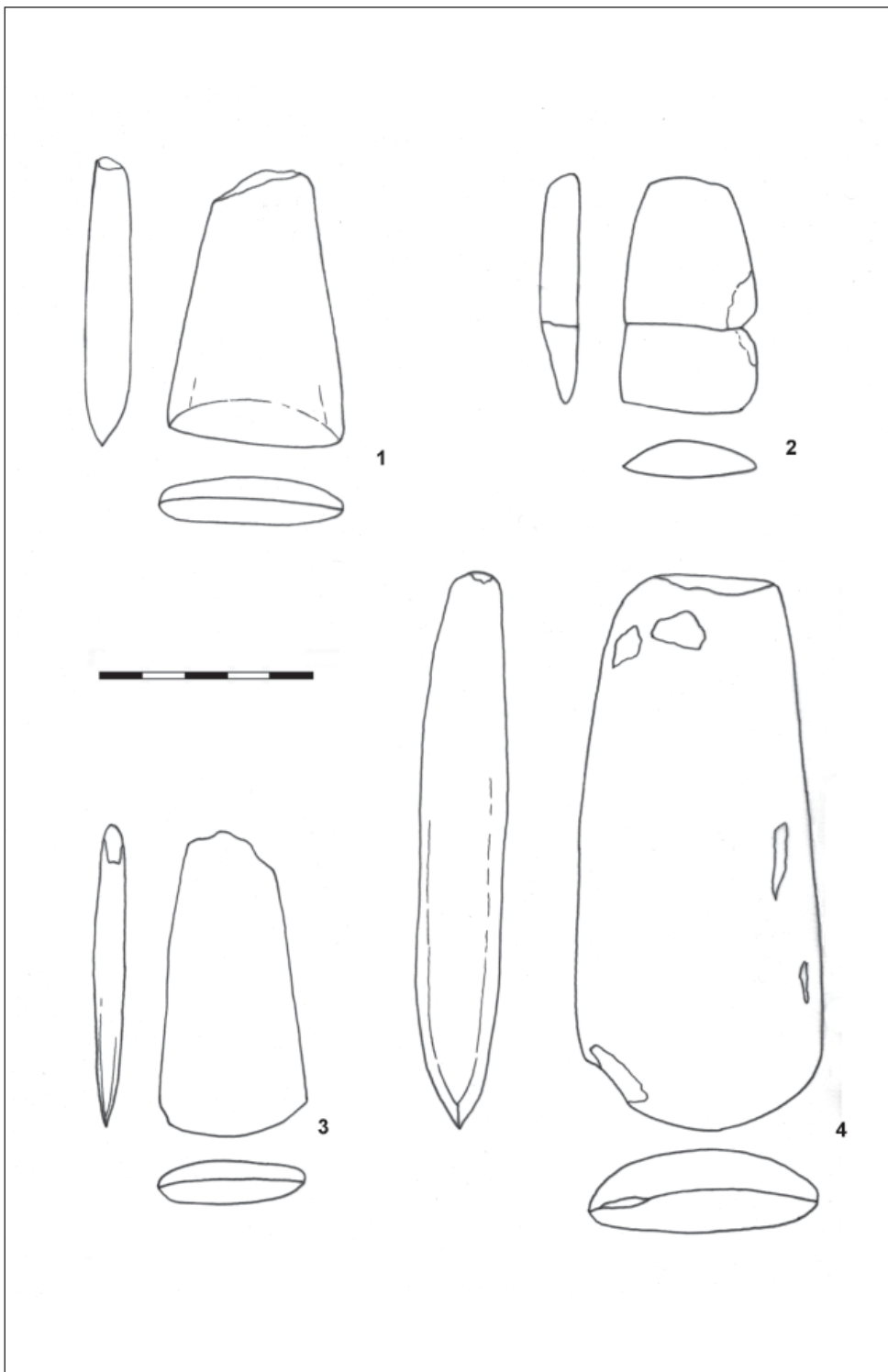
Graf 3. Bohuslavice u Kyjova – „Pod Tvrzí“. Technologie štípané kamenné industrie podle surovin.

Jen minimum artefaktů bylo přepáleno. Technologické spektrum získané kolekce má abnormální parametry – naprosto chybí jádra a téměř absentují úštěpy. Skoro to navozuje domněnku o možné selekci vybraných kusů přímo na výzkumu. Pokud tomu tak nebylo, jednalo by se o vcelku unikátní doklad výhradně zpracovatelské osady. Ve Váلكově kolekci se však tři jádra vyskytla (Válek 2007, 27).

Soubor je takřka výhradně čepelový s kusy nepřesahujícími 5 cm. Pokud se vyskytly zlomky čepelí, jednalo se většinou o jejich báze. Sporadická přítomnost vodících čepelí však navzdory chybějící výrobní složce naznačuje zpracovatelské aktivity na lokalitě. Nástroje tvoří 22,5 % z kolekce. Objevily se běžné typy nástrojů – škrabadla, příčné a laterální retuše, vrtáky, vruby aj. Na některých kusech byla zjištěna přítomnost lesku nebo výrazného opotřebení. V nově získané a nepočtené kolekci (45 ks) zpracované Davidem Váلكem⁵ (2007, 27) uvedený autor rovněž potvrzuje přítomnost a převahu moravského jurského rohovce (asi 46 %), kde jsou zahrnuty rohovce typu Krumlovský les, typu Olomučany a typu Boršice. Otázkou je, jakým způsobem byly poslední dvě jmenované suroviny rozlišeny bez pomoci mikroskopu. Popisuje zde dále rovněž silicit krakovsko-čenstochovské jury, silicit glacienních sedimentů, obsidián, radiolarit typu Sümeg, xylolit a dva nespécifikované jedince. Přítomnost obsidiánu lze vysvětlit zjištěným osídlením lokality kulturou s moravskou malovanou keramikou na základě povrchových sběrů Martina Hložka (srovnej Válek 2007, 25).

Obr. 7. Bohuslavice u Kyjova. Výběr kamenné broušené industrie z polohy „Pod Tvrzí“. Kresba M. Kuča.

Obr. 8. Bohuslavice u Kyjova. Výběr kamenné broušené industrie z polohy „Pod Tvrzí“. Kresba M. Kuča.

Broušená kamenná industrie

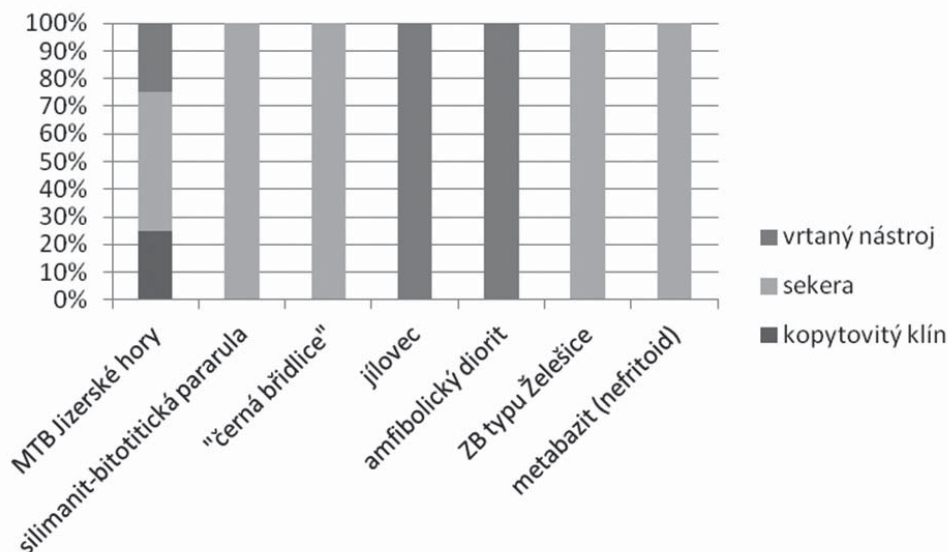
Z lokality Bohuslavice – „Pod Tvrzí“ bylo vyčleněno 15 kusů broušené kamenné industrie (tab. 2, graf 4, obr. 7–8). Magnetická susceptibilita (dále označeno MS v SI jednotkách) byla měřena příručním kappametrem č. KT-6. Nejpočetnější surovinou je metabazit typu Jizerské hory. Byly z něj zhotoveny převážně kopytovité nástroje – klíny a sekery. Žádný kopytovitý klín se nedochoval kompletní (břitová část, břitová část s poškozeným ostřím; MS $0,51 \pm 0,23 \times 10^{-3}$ SI; obr. 7: 3, 4). Další malou skupinu představují sekery, z nichž dvě jsou kopytovité – s mírně plankonvexním příčným průřezem o délce 13,1 cm (MS $0,72 \times 10^{-3}$ SI; obr. 8: 4) a břitová část dalšího jedince s rovným zabroušením na užší straně kolmo k artefaktu (MS $0,24 \times 10^{-3}$ SI). Výčet seker pokračuje typem s mírně vějířovitým ostřím a rovným, v příčném průřezu mírně poškozeným týlem (MS $0,33 \times 10^{-3}$ SI; obr. 8: 1) a mírně lichoběžníkovitou sekerou s rovným ostřím, v příčném průřezu recentně zlomenou na dvě části (MS $0,21 \times 10^{-3}$ SI; obr. 8: 2). Vrtané artefakty jsou dva – přeražený dvouramenný mlat (?) (MS $0,12 \times 10^{-3}$ SI; obr. 7: 2) a týlová část vrtaného nástroje (MS $0,21 \times 10^{-3}$ SI; obr. 7: 1). Z tzv. „černé břidlice“ byla vyrobena lichoběžníkovitá sekera s rovným ostřím v příčném průřezu (MS $13,4 \times 10^{-3}$ SI; obr. 8: 3).

Ze zelené břidlice typu Želešice jsou zhotoveny dva artefakty – drobná plochá sekerka s poškozeným týlem o délce 4,4 cm ($8,24 \times 10^{-3}$ SI) a fragment ploché sekerky se zahroceným týlem a uraženým ostřím ($13,42 \times 10^{-3}$ SI). Po jednom kusu byly zastoupeny přeražený sekeromlat, sekundárně využitý jako otloukač z amfibolického dioritu ($3,73 \times 10^{-3}$ SI), sekera mírně lichoběžníkového tvaru s rovným ostřím a mírně zaobleným týlem s příčným oválným průřezem z blíže neurčeného metabazitu (nephritoid; det. A. Přichystal; MS $0,32 \times 10^{-3}$ SI), lichoběžníková sekera s mírně prohnutým ostřím a obdélným příčným průřezem ze silimanit-biotitické pararuly (det. A. Přichystal; MS $0,57 \times 10^{-3}$ SI) a kus sekeromlatu přeražený v provrtu, jenž byl rozštípnutý i podélně, a to z jílovce ($0,78 \times 10^{-3}$ SI).

Ve Váلكové kolekci 14 kusů broušené industrie jsou kromě jednoho exempláře z jemnozrnného amfibolitu všechny z metabazitu typu Jizerské hory (zde označeno jako Jistebsko). Jsou tu obsaženy běžné typy – fragmenty kopytovitých klínů a sekery (Válek 2007, 30).

	kopytovitý klín	sekerka	vrtaný nástroj	Σ
MTB Jizerské hory	2	4	2	8
silimanit-biotitická pararula	0	1	0	1
jílovec	0	0	1	1
„černá břidlice“	0	1	0	1
amfibolický diorit	0	0	1	1
ZB typu Želešice	0	2	0	2
metabazit (nephritoid)	0	1	0	1
Σ	2	9	4	15

Tab. 2. Bohuslavice – „Pod Tvrzí“. Přehled broušené kamenné industrie.

Graf 4. Bohuslavice u Kyjova – „Pod Tvrzí“. Technologie broušené kamenné industrie podle surovin.

Převážná část broušené kamenné industrie v Bohuslavicích – „Pod Tvrzí“ byla zhotovena z metabazitu typu Jizerské hory, což je v souladu s dosavadními poznatky o využívání surovin na broušenou industrii ve starém, případně středním neolitu ve střední Evropě (viz např. Přichystal 2009, 178; Šída – Prostředník 2011). V kolekci byl vyčleněn jeden nástroj s poměrně vysokou magnetickou susceptibilitou ($13,4 \times 10^{-3}$ SI jednotek), který velmi připomíná jizerskohorský metabazit. Pro své výrazně tmavší zbarvení jej pracovně označujeme jako „černá břidlice“. Podobné kusy jsou autorům známy z jiných neolitických lokalit. Jejich přesná petrografická determinace a zdroje by měly být předmětem dalšího výzkumu. Zelená břidlice typu Želešice byla nejvíce používána v kultuře s moravskou malovanou keramikou (Přichystal 2000; Kuča – Vokáč 2008), přesto doklady jejího využívání jsou spolehlivě doloženy již od fáze Ia kultury s LnK (cf. Schenk et al. 2008; Přichystal 2009, 180; Vaškových et al. 2008, 298). Amfibolický diorit je spojován s kulturou s moravskou malovanou keramikou (Kuča – Vokáč 2008). Silimanit-biotitická pararula patří mezi nejrozšířenější horninu v moldanubiku Českého masívu. Je popisována zejména ze západní Moravy a z jižních Čech (Přichystal 2009, 196–197). Analogie využití této suroviny v kultuře s LnK lze hledat v materiálu (sic z povrchového sběru) z Vedrovic – „Široké u lesa“ (Přichystal 2002). Torzo vrtaného artefaktu z nepříliš kvalitního jílovce (případně jílovité břidlice?; makroskopické určení) by snad mohlo pocházet ze zdrojů ze Západních Karpat (cf. Přichystal 2009, 214–215). Posledním kusem je sekera z blíže neurčitého, ale kvalitního metabazitu (nefritoid?), jehož provenience je však neznámá.

Osteologický materiál

Osteologický materiál je nepočtený a podlehl zřejmě značné selekci. Evidujeme pouze pět kusů zvířecích kostí: jeden fragment mandibuly prasete a čtyři rohy tura. Ve všech případech se jednalo o dospělá jedince; u zubů prasete je patrné silné obroušení korunek.

Závěry

Analýza osídlení kultury s LnK v Bohuslavicích u Kyjova přinesla další informace o osídlení dané kultury v západní části východní Moravy. Daná lokalita je známá již z dřívějších publikací (Válek 2005; 2007; Vaškových 2008). Materiál analyzovaný v této studii pochází z výzkumu Martina Kříže z roku 1887, kdy se v poloze „Pod Tvrzí“ budovala železniční trať (NZ čj. 2722/46). Na základě analýzy keramiky bylo možné sídliště dle relativní chronologie datovat do II. stupně kultury s LnK (fáze IIa až IIc), a to především na základě charakteristické lineární výzdoby s přítomností tzv. degenerativního stylu. Někteří jedinci nesli také prvky charakteristické pro fázi Ib, nicméně těžiště osídlení zřejmě spočívalo ve II. stupni. Objevily se zde také výzdobné prvky železovské skupiny, které jsou v této části Moravy koncentrovány spíše směrem na východ v oblasti dolního Pomoraví. Bohuslavice představují v rámci této oikumeny jakousi západní enklávu spolu se sídlištěm v Nechvalíně. Zatímco však nálezy z Bohuslavic by měly odpovídat spíše I. fázi železovské skupiny, keramika z Nechvalína odpovídá jejímu II. stupni, který je v Pomoraví obecně hojnější. Lokality s výskytem keramiky mladšího stupně kultury s LnK a železovskými prvky jsou přitom známy z širší oblasti Moravy i Dolního Rakouska (Vaškových 2008, 54–58), i když na některých blízkých lokalitách (např. Žádovice; Čerevková 2015) dosud chybí. Podobné výsledky ohledně relativní chronologie sídliště byly zjištěny i rozbořem materiálu získaným povrchovými prospekciemi Martina Hložka v letech 1997–2001 (Válek 2005, 43–45).

Sídliště v Bohuslavicích v poloze „Pod Tvrzí“ zřejmě patřilo k poměrně dlouho využívaným polohám, kde se osídlení vyvíjelo po značnou dobu trvání kultury s LnK. Kromě již zmíněných Žádovic lze podobnou situaci sledovat např. na lokalitách Zlín-Malenovice, Hradčovice či Veletiny (Vaškových 2008, 40–41; Čižmář 2009, 259; 2012, 141; Kohoutek 2004, 134; Šmíd 2005, 230). Přesto lze mezi těmito lokalitami sledovat určité rozdíly související především s intenzitou zastoupení jednotlivých vývojových fází. Bohužel také často narážíme na nedostatečnou (pouze povrchové kolekce) či dosud nevyhodnocenou (např. Zlín-Malenovice) pramennou základnu. Charakter zdejšího osídlení tak nemůže být zcela spolehlivě srovnán s okolními lokalitami a jeho zasazení do širšího kontextu složité dynamiky vývoje osídlení kultury s LnK v daném regionu je značně problematické.

Výzkum sídliště II. stupně kultury s LnK v Bohuslavicích u Kyjova poskytl dále nepočtený, ale cenný soubor kamenné industrie. Ve štípané kamenné industrii je zde oproti nejstaršímu stupni této kultury, kdy převažuje silicit krakovsko-čensterochovské jury (Žopy, Spytihněv, Kladníky; Mateciucová 2008; Vaškových et al. 2008), mírný odklon od přísunu polského silicitu. Opačný trend je však patrný v nedalekých Žádovicích (Nerudová 2011, 21).⁶ V Bohuslavicích převažují moravské jurské rohovce – rohovec typu Krumlovský les a typu Boršice. Další suroviny ukazují na široké spektrum kontaktů jak na sever ke kvalitním silicitům ledovcového původu, čokoládovému silicitu a opět k výše vzpomínanému silicitu krakovské jury, tak v možná až nezvykle malé míře na východ (radiolarit). U lokalit ve středním Pomoraví vliv severských silicitů co do množství výrazně narůstá (cf. Kuča et al. 2009), západním směrem na Brněnsko je v mladším stupni kultury s LnK naopak patrný příklon k regionálním zdrojům (např. Kuča 2008). Charakter industrie složené téměř výhradně z čepelí a nástrojů odpovídá modelu měnicího se charakteru industrie s rostoucí vzdáleností od zdroje, kdy s úbytkem výrobní složky, především jader, přibývá polotovarů a retušovaných nástrojů (cf. Lech 1989; Zimmermann 1995). Do jaké míry lze tento model aplikovat na tuto lokalitu, je však poněkud nejednoznačné.

Ve spektru broušené kamenné industrie opět svou převahu ve střeoevropském měřítku potvrzuje metabazit typu Jizerské hory následován v malém množství zelenou břidlicí typu

Želešice z Brněnska. Ojedinelá přítomnost dalších surovin k vytvoření širší představy o distribuci surovin nedostačuje.

Sídlíště kultury s lineární keramikou v Bohuslavicích u Kyjova patří mezi nemnoho zpracovaných lokalit této kultury v jižním podhůří Chřibů. Do budoucna by bylo žádoucí pro možnost zevrubnější interpretace distribučních sítí kamenných surovin mít k dispozici z oblasti mezi Dyjsko-svrateckým a Dolnomoravským úvalem hotové analýzy z více lokalit. V obou úvalech je totiž při vzájemném porovnání situace poněkud odlišná.

Přestože materiál není již možné postavit do souvislosti s nálezovými situacemi, lze z něj získat některé důležité informace. Analýza keramiky potvrdila datování lokality převážně do II. stupně kultury s LnK, které bylo zjištěno již při zpracování povrchové kolekce (Válek 2005). Nové poznatky přinesla zejména analýza kamenné industrie, a to především z hlediska charakteru distribučních sítí.

Poznámky:

- 1 Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Moravské zemské muzeum (DKRVO MK 000094862).
- 2 Poděkování za určení problematických surovin patří prof. RNDr. Antonínu Přichystalovi, DSc. z Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně a za konzultace Mgr. Davidu Válkovi z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.
- 3 V souboru moravské malované keramiky v Koryčanech byla doložena jedna čepel. Tehdy byla makroskopicky determinována jako rohovec typu Olomučany. Je možné, že se jedná o typ Boršice (Šmarda et al. 2009, tab. 3). Totéž lze vznést i na artefakt ze Žádovic (Nerudová 2011, 21).
- 4 Zpracovaných souborů kamenné industrie kultury s LnK v této oblasti není mnoho. Lépe jsme informováni o mladém neolitu, kde je možno tento poznatek beze zbytku potvrdit (např. Kuča et al. 2009).
- 5 Makroskopicky kolekci určil Milan Vokáč.
- 6 Zde tvoří silicit krakovsko-čenstochovské jury 47 %.

Prameny:

Nálezová zpráva čj. 2722/46 uložená v archivu Archeologického ústavu Akademie věd ČR v Brně.

Literatura:

- Č e r e v k o v á, Alžběta, 2015. *Sídlíště kultury s lineární keramikou v Žádovicích (okr. Hodonín)*. Rukopis magisterské diplomové práce uložený v knihovně Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.
- Č e r v i n k a, Inocenc Ladislav, 1933. *Na našem Slovácku: vlastivědný sborník Kyjovska-Žďánska pro školy a rodiny. Sv. 1, Kyjovsko a Žďánsko v pravěku: archeologické nálezy a osídlení*. Kyjov: Učitelstvo okresu Kyjovsko-Žďánského. 71 s.
- Č i ž m á ř, Ivan. 2009. Zlín (k. ú. Malenovice, okr. Zlín). *Přehled výzkumů* 50, 259–260.
- Č i ž m á ř, Ivan. 2012. Zlín (k. ú. Malenovice, okr. Zlín). *Přehled výzkumů* 53–1, 140–141.
- Č i ž m á ř, Zdeněk, 1998. Nástin relativní chronologie lineární keramiky na Moravě. *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* 83, 105–139.
- D a ň h e l, Miroslav, 2014. Kyjov (k. ú. Bohuslavice u Kyjova, okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 55–1, 164.
- D e m e k, Jaromír, ed. 1987. *Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny*. Praha: Academia. 584 s.

- F a r k a š, Zdeněk, G r e g o r, Miloš, P ř i c h y s t a l, Antonín a P i v k o, Daniel. 2008. Neolitické nálezy a ich petrografická charakteristika z Bratislavy-Devinskej Novej Vsi. *Zborník Slovenského národného múzea* 102, 7–42.
- G á b a, Zdeněk, 1969. *Geologické exkurze do okolí Kyjova*. Brno: Krajský pedagogický ústav v Brně. 73 s.
- C h l u p á č, Ivo, B r z o b o h a t ý, Rostislav, K o v a n d a, Jiří a S t r á n í k, Zdeněk, 2011. *Geologická minulost České republiky*. Praha: Academia. 436 s.
- K o h o u t e k, Jiří, 2004. Zlín (k. ú. Malenovice, okr. Zlín). *Přehled výzkumů* 45, 133–134.
- K ř í ž, Martin, 1889. *Kůlna a Kostelík: dvě jeskyně v útvaru devonského vápence na Moravě: bádání a rozjímání o pravěkém člověku*. Brno: Nákladem Musejního spolku brněnského. 130 s.
- K u č a, Martin, 2008. Exploitation of raw materials suitable for chipped stone industry manufacture in the Moravian Painted Ware Culture in the Brno region. *Přehled výzkumů* 49, 93–107.
- K u č a, Martin, P ř i c h y s t a l, Antonín, S c h e n k, Zdeněk, Š k r d l a, Petr a V o k á č, Milan, 2009. Lithic raw material procurement in Moravian Neolithic: Search for extraregional Networks. *Documenta Praehistorica* 16, 313–326.
- K u č a, Martin a Š k r d l a, Petr, 2010. Domanín (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 51, 311.
- K u č a, Martin a V o k á č, Milan, 2008. Exploitation of rocks from the Brno Massif for polished stone industry, South Moravia (Czech Republic). In: Přichystal, Antonín, Krmíček, Lukáš a Halavínová, Michaela, eds. *Petroarchaeology in the Czech Republic and Poland at the Beginning of the 21st Century: proceedings of the 4th International Petroarchaeological Symposium in Wrocław, 11. – 13. 10. 2007*. Brno: Ústav geologických věd Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně, 95–109.
- L e č b y c h, Marek, 2013. Dambořice (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 54–1, 139.
- L e č b y c h, Marek, 2016. Dambořice (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 57–1, 160.
- L e c h, Jacek, 1989. A Danubian raw material exchange network: a case study from Bylany. In: Rulf, Jan, ed. *Bylany seminar 1987: collected papers*. Praha: Archeologický ústav ČSAV, 111–120.
- M a t e i c i u c o v á, Inna, 2008. *Talking stones: the chipped stone industry in Lower Austria and Moravia and the beginnings of the Neolithic in Central Europe (LBK), 5700–4900 BC*. Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque 4, Brno: Masarykova univerzita. 357 s.
- N e r d o v á, Zdeňka, 2011. Kamenná štípaná industrie kultury s lineární keramikou ze Žádovic (okr. Hodonín). *Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales* 96, 19–31.
- O l i v a, Martin, 2010. *Pravěké hornictví v Krumlovském lese: vznik a vývoj industriálně-sakrální krajiny na jižní Moravě*. Brno: Moravské zemské muzeum. 469 s.
- P a v l ů, Ivan a Z á p o t o c k á, Marie, 1983. *Bylany: výzkum 1953–1967. Díl 1, Katalog sekce A*. Praha: Archeologický ústav ČSAV. 99 s. 2923 s. il. a mp.
- P ř i c h y s t a l, Antonín, 2000. Stone raw materials of Neolithic-Aeneolithic polished artefacts in the Czech Republic: The present stage of knowledge. *Krystalinikum* 26, 119–136.
- P ř i c h y s t a l, Antonín, 2002. Petrografický výzkum broušené a ostatní kamenné industrie z vedrovických pohřebišť. In: Podborský, Vladimír a kol. *Dvě pohřebišť neolitického lidu s lineární keramikou ve Vedrovicích na Moravě*. Brno: Masarykova univerzita, 211–215.
- P ř i c h y s t a l, Antonín, 2009. *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*. Brno: Masarykova univerzita. 331 s.
- S c h e n k, Zdeněk, K u č a, Martin, Š k r d l a, Petr a R o s z k o v á, Alena, 2008. Spytihněv (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 49, 285–290.
- S t ř í š k o v á, Jitka, 2007. *Sídlíště kultury s lineární keramikou v Brně-Ivanovicích-“Dřelch“*. Rukopis bakalářské diplomové práce uložený v knihovně Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.
- Š í d a, Petr a P r o s t ř e d n í k, Jan, 2011. Současný stav poznání neolitické těžby a zpracování metabazitu v Jizerských horách. *Praehistorica* 29, 369–380.
- Š k r d l a, Petr a P ř i c h y s t a l, Antonín, 2003. Boršice u Buchlovic (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 44, 177–187.
- Š m a r d a, Jiří, 2007. *Nové lokality s moravskou malovanou keramikou na jižním okraji Chřibů*. Rukopis bakalářské diplomové práce uložený v knihovně Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

- Š m a r d a, Jiří, H l o ŷ e k, Martin, K u č a, Martin a V o k á č, Milan, 2009. Sídliště s moravskou ma-
lovanou keramikou v Koryčanech (okr. Kroměříž). *Slovácko* 50, 141–158.
- Š m í d, Miroslav, 2005. Zlín (k. ú. Malenovice, okr. Zlín). *Přehled výzkumů* 46, 229–230.
- V á l e k, David, 2005. *Sídliště kultury s lineární keramikou v Bohuslavicích u Kyjova v trati „U Tvrze“*.
Rukopis bakalářské diplomové práce uložený v knihovně Ústavu archeologie a muzeologie Filo-
zofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.
- V á l e k, David, 2007. Sídliště kultury s lineární keramikou v Bohuslavicích u Kyjova v trati „U Tvrze“.
In: Tichý, Radomír, ed. *Otázky neolitu a eneolitu našich zemí: sborník referátů z 25. zasedání ba-
dateřů pro výzkum neolitu Čech, Moravy a Slovenska: Hradec Králové 30. 10. – 2. 11. 2006*. Hradec
Králové: Gaudeamus. Archeologické studie Univerzity Hradec Králové; sv. 1, 25–32.
- V a š k o v ý c h, Miroslav, 2008. *Vývoj osídlení středního a severní části dolního Pomoraví v neolitu a na
počátku eneolitu*. Rukopis disertační práce uložený v knihovně Ústavu archeologie a muzeologie
Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.
- V a š k o v ý c h, Miroslav, S c h e n k, Zdeněk, K u č a, Martin, Š k r d l a, Petr a L a n g o v á, Jana, 2008.
Předběžná zpráva o struktuře neolitického osídlení středního a severní části dolního Pomoraví
a dolního Pobečví. In: Chleben, Ivan a Kuzma, Ivan, eds. *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín –
2007: zborník referátov z 26. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech,
Moravy a Slovenska: Michalovce, 24. – 27. 9. 2007*. Nitra: Archeologický ústav SAV, 215–304.
- V r b a s, Jakub, 1898. *Dějiny městečka Ždánic: se zvláštním popisem geologickým a archaeologickým od
Martina Kříže*. Ždánice: nákl. vl. 420 s.
- Z i m m e r m a n n, Andreas, 1995. *Austauschsysteme von Silexartefakten in der Bandkeramik Mitteleuropas*. Bonn.

*Mgr. Zdeněk H á j e k, Ph.D. (n. 1982), archeolog a správce sbírek Archeologického ústavu Moravského
zemského muzea v Brně, kde také zaštiťuje záchranné výzkumy. Ve svém odborném zájmu se soustřeďuje
především na období neolitu, a to jak z hlediska sídelních strategií, tak materiálu (studium keramiky
a mazanice).*

*PhDr. Alena H u m p o l o v á (n. 1950), vedoucí Archeologického ústavu Moravského zemského muzea
v Brně. Specializuje se zejména na archeologii neolitu s důrazem na pohřební ritus a figurální plastiku,
systematicky zpracovává rozsáhlý náleзовý fond kultury s lineární keramikou z pohřebiště ve Vedrovicích.*

*Mgr. Alžběta Č e r e v k o v á (n. 1989), archeoložka Moravského zemského muzea v Brně. Zabývá se
především obdobím staršího neolitu se zaměřením na kulturu s lineární keramikou, její sídelní strategii
a hmotnou kulturu. Aktivně se účastní také záchranných archeologických výzkumů.*

*Mgr. Martin K u č a (n. 1979), archeolog Městského muzea a Galerie Knížecí dům v Moravském
Krumlově. Jeho specializací je především archeologie neolitu a eneolitu, především pak štípaná a brouše-
ná kamenná industrie – na toto téma také často přednáší odborně i laické veřejnosti.*

The Settlement of the Linear Pottery Culture in the Cadastral Area of Bohuslavice Near Kyjov Village

A b s t r a c t

The analysis of material evidence of the Linear Pottery Culture from the site of Bohuslavice near Kyjov, which is stored in collections of the Moravian Museum in Brno, yielded new information on the characteristics of the above culture in the western part of East Moravia. The site is also known from other research actions, above all surface survey, which were already processed and published (Válek 2005; 2007). The material analysed in this study comes from excavations by M. Kříž in 1887, when a railroad was built in the tract of land “Pod Tvrzi” (Vrbas 1898, 115).

On the basis of pottery analysis it was possible to date the settlement site to the II stage of the LBK according to relative chronology, mainly with regard to characteristic linear ornaments made in the so-called degenerative style. Decorative elements typical of Ib phase also occurred, but only with a few ceramic individuals. Also documented were elements of the Želiezovce Group, which are relatively frequent in the wider area of East Moravia (Vaškových 2008).

The excavations of a settlement site from the II stage of the Linear Pottery Culture in Bohuslavice near Kyjov also yielded a small but interesting collection of lithic industry. It is dominated by Moravian Jurassic cherts – Krumlovský les chert and Boršice chert, that is, raw materials probably of local origin. The other raw materials refer to contacts with the north and east. The characteristics of industry, which almost exclusively includes blades and tools, correspond to a model of industry, whose character changes with increasing distance from the source, and the proportion of the production component – mainly cores – decreases in favour of blanks and retouched tools (cf. Lech 1989; Zimmermann 1995). The spectrum of polished stone industry is dominated by the Jizerské hory-type metabasite, which is followed by a small amount of greenschist of Želešice type from the Brno region. Sporadic occurrence of another raw materials does not suffice to get a better idea of the distribution of raw materials.

The settlement site of the Linear Pottery Culture in Bohuslavice near Kyjov counts among the few analysed and evaluated localities of this culture at the southern foothills of Ždánický les and Chřibý Mountains. A more detailed interpretation of distribution networks of lithic raw materials in the future requires finished analyses from more localities in the area between the Dyje-Svratka Valley and the Lower Morava Valley. The situations in both of these valleys are a little different when compared to each other.

Even though the material can no longer be associated with relevant find contexts, it can still offer important information. The analysis of pottery confirmed that the site mostly dates from the II stage of the LBK, which was already determined during analysis and evaluation of surface finds (Válek 2005). New knowledge, mainly on the character of distribution networks, emerged from the analysis of lithic industry.

Linearbandkeramische Besiedlung im Gemeindegebiet von Bohuslavice bei Kyjov

Z u s a m m e n f a s s u n g

Eine Analyse von Material des Volkes der schnurkeramischen Kultur aus dem Fundort Bohuslavice u Kyjova, das in den Sammlungen des Mährischen Landesmuseums in Brünn aufbewahrt wird, brachte neue Erkenntnisse über den Charakter der betreffenden Kultur im Westteil von Ostmähren. Der Fundort ist auch von weiteren Grabungen und vor allem von Oberflächenprospektionen bekannt, die bereits bearbeitet und veröffentlicht wurden (Válek 2005; 2007). Das in dieser Studie analysierte Material stammt aus den Grabungen von M. Kříž aus dem Jahr 1887, als in der Flur „Pod Tvrzí“ eine Eisenbahnstrecke erbaut wurde (Vrbaš 1898, 115).

Aufgrund einer Analyse der Keramik konnte die Siedlung nach der relativen Chronologie in die II. Stufe der schnurkeramischen Kultur datiert werden, und zwar vor allem dank des charakteristischen linearen Schmucks mit enthaltenem sog. degenerativem Stil. Es fanden sich auch für die Phase Ib typische Schmuckelemente, jedoch nur bei einigen wenigen Exemplaren. Belegt wurden ferner Elemente der Želiezovce-Gruppe, die im weiteren Gebiet von Ostmähren relativ häufig sind (Vaškových 2008).

Die Untersuchung der Siedlung der II. Stufe der schnurkeramischen Kultur in Bohuslavice u Kyjova brachte ferner einen wenig zahlreichen, aber interessanten Komplex an Steinindustrie. Hier überwiegen mährische Jura-Hornsteine – Hornstein vom Typ Krumlovský Les (Kromauer Wald) und vom Typ Boršice, also Rohstoffe von offenbar lokalem Ursprung. Weitere Rohstoffe weisen auf Kontakte nach Norden und nach Osten hin. Der Charakter der fast ausschließlich aus Klingen und Werkzeugen zusammengesetzten Industrie entspricht dem Modell eines sich mit wachsender Entfernung von der Quelle ändernden Charakters der Industrie mit Abnahme der Herstellungs-komponente, vor allem der Kerne, zugunsten von Halbfabrikaten und retuschierten Werkzeugen (cf. Lech 1989; Zimmermann

1995). Im Spektrum der geschliffenen Steinindustrie überwiegt Metabasit vom Typ Isergebirge, in geringer Menge gefolgt von grünem Schiefer vom Typ Želešice bei Brünn. Das vereinzelte Auftreten von weiteren Rohstoffen reicht nicht aus, um sich breite Vorstellungen über die Herkunft der Rohstoffe zu bilden.

Die Siedlung der schnurkeramischen Kultur in Bohuslavice u Kyjova gehört zu den wenigen bearbeiteten Fundorten dieser Kultur im südlichen Vorland von Steinitzer Wald (Ždánický les) und Marsgebirge (Chřiby). Für die Zukunft wäre es wegen der Möglichkeit einer eingehenderen Interpretation der Vertriebsnetze der Steinrohstoffe vorteilhaft, fertige Analysen aus mehreren Fundorten im Gebiet zwischen der Thaya-Schwarza-Senke und dem Südlichen Marchbecken zur Verfügung zu haben. In beiden Becken ist nämlich die Situation beim gegenseitigen Vergleich leicht verschieden.

Obwohl das Material nicht mehr in Zusammenhang mit den Fundsituationen gestellt werden kann, können aus ihm einige wichtige Erkenntnisse gewonnen werden. Die Analyse der Keramik bestätigte die Datierung des Fundorts überwiegend in die II. Stufe der schnurkeramischen Kultur, wie sie bereits bei der Bearbeitung einer Oberflächensammlung (Válek 2005) festgestellt wurde. Neue Erkenntnisse brachte insbesondere die Analyse der Steinindustrie, und zwar vor allem hinsichtlich des Charakters der Vertriebsnetze.